

University of Groningen

Geen 'gewone' geschiedenis

Henkes, Barbara

Published in:
De Groene Amsterdammer

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2022

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Henkes, B. (2022). Geen 'gewone' geschiedenis. *De Groene Amsterdammer*, 2022(5).

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Post

Post week 5

2 februari 2022 - verschenen in nr. 5

Geen 'gewone' geschiedenis

In *De Groene* van 26 januari reageert Bart van der Boom onder de veelzeggende kop 'De Joodse Raad als zondebok' op de wereldwijde 'onthulling' over het verraad van de families in het Achterhuis. Zonder zijn expertise op dit terrein in twijfel te trekken, wil ik toch een paar kanttekeningen plaatsen bij zijn reactie.

Mijn punt van kritiek betreft Van der Booms conclusie over het zelfbeeld dat – meer of minder expliciet – ten grondslag heeft gelegen aan historisch onderzoek over de Nederlandse bezettingsgeschiedenis. Hij schetst hoe het aanvankelijke beeld van Nederland in verzet ('zelffelicitering') overging in een beeld van Nederland als collaborerende natie ('zelfkastijding'), gevolgd door – of gelijktijdig met? – een 'grijs' en 'betekenisloos universum waarin niemand een moreel kompas heeft en iedereen boter op het hoofd'. Die laatste benadering omschrijft hij paradoxalerwijs 'als een morele vertelling waarin bijna iedereen tekortschiet'. Daartegenover plaatst hij – en nu komt het – een geschiedschrijving van de bezetting 'gewoon als geschiedenis, die we met feitenkennis, empathie en nieuwsgierigheid proberen te begrijpen'.

Hier gaat Van der Booms redenering de mist in. Ten eerste kun je je afvragen in hoeverre een vertelling waarin bijna iedereen tekortschiet als een *morele* vertelling aangemerkt kan worden. Mijns inziens gaat het nu juist om een *amorele* vertelling in de zin dat die niet wordt ingegeven door morele overwegingen van goed en kwaad. Ten tweede is het probleem met de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, en meer specifiek de geschiedenis van het nationaal-socialisme en andere moorddadige regimes, dat het geen 'gewone' geschiedenis betreft. Het gaat eerder om een gewelddadige geschiedenis waarbij het geweld 'gewoon' gemaakt werd.

Dat mechanisme van 'normaliseren' van een abnormale situatie moeten wij als historici nu juist onderkennen. Van der Booms streven naar – of beter oproep tot – een historische benadering van de bezetting 'gewoon als geschiedenis, die we met feitenkennis, empathie en nieuwsgierigheid [moeten] proberen te begrijpen', suggereert dat historici het verleden 'neutraal' tegemoet kunnen treden en aan de hand van speurzin en opgediepte feiten kunnen beschrijven. Dat er meer nodig is, blijkt alleen al als we ons afvragen wat het *cold case*-team bewoog om naar 'het verraad' van het Achterhuis op zoek te gaan, en welke 'feiten' het daarbij niet kon achterhalen. Iets soortgelijks gold voor een eerder onderzoek waarin Van der Boom uitging van 'de feiten', namelijk wat er in dagboeken geschreven stond, en op basis daarvan concludeerde dat *zij* (joden en niet-joden) *niets wisten van hun lot* (zie [groene.nl/artikel/over-wij-weten-iets-van-hun-lot](https://www.groene.nl/artikel/over-wij-weten-iets-van-hun-lot)).

De kritische reacties op *Het verraad van Anne Frank* laten nog eens zien hoezeer geschiedschrijving nooit een 'gewone', feitelijke *business* is. Ondanks zijn kritische aantekeningen trapt Van der Boom met zijn oproep in een soortgelijke val als het *cold case*-team, want ook deze onderzoekers hebben naar eer en geweten de gebeurtenissen rond het Achterhuis benaderd als 'gewoon' een geschiedenis, die zij met 'feitenkennis, empathie en nieuwsgierigheid' probeerden te doorgronden. Maar op die manier gingen zij er juist aan voorbij dat het 'echte' verraad niet van een lid van de Joodse Raad kwam (als dat al zo zou zijn), maar primair van het overgrote deel van de Nederlandse bevolking die hun joodse medemensen gemarginaliseerd, vervolgd en weggevoerd zag worden zonder hen daadwerkelijk een helpende hand te bieden.

Barbara Henkes